

CIENTÍFIC, HUMANISTA I HISTORIADOR DE LA MEDICINA

GUERRERO i SALA, Lluís

 <https://orcid.org/0000-0002-2865-7181>

Acadèmic numerari de la Reial Acadèmia de Medicina de Catalunya. Manresa (Bages). 9658lgs@comb.cat

Rebut: 10 d'agost de 2025

Acceptat: 18 de setembre 2025

Figura 1. Jacint Corbella i Corbella (Manresa, 1937-Barcelona, 2025).
(Foto: Arxiu RAMC).

La revista Gimbernat i el seu entorn acadèmic i social senten la pèrdua del seu fundador i director entre 1984 i 2019. És just que aquesta publicació dediqui un ampli espai a glossar-lo i a destacar la magnitud d'un personatge de referència de la historiografia mèdica catalana. Jacint Corbella és abans de qualsevulla consideració un home d'intel·ligència privilegiada, emprenedor de moltes iniciatives acadèmiques i dotat d'una capacitat inusual per a dur-les a terme amb el mitjà més important del seu bagatge: la insòlita capacitat de treball, motor d'activitats simultànies en diversos camps que acaba produint una extensa obra escrita.

CITACIÓ DE L'ARTICLE: GUERRERO i SALA, Lluís. "Jacint Corbella i Corbella (1937-2025). Científic, humanista i historiador de la medicina". A: *Gimbernat* [Barcelona], 2026; 85: 153-189. <https://doi.org/10.1344/gimbernat2026.86.7>

Aquest document està subjecte a una llicència Creative Commons
© Lluís Guerrero i Sala, 2026

DOI:10.1344/gimbernat2026.85.7

LA INFÀNCIA I L'ADOLESCÈNCIA: GUERRA I POSTGUERRA

Neix a Manresa, al número 26 del carrer Carretera de Cardona, el 25 de gener de 1937, en plena guerra civil. Fill del solsoní Josep Corbella Sunyer (1904-1972)¹ i de la manresana Teresa Corbella Ventura (1916-2006). El pare és un activista sindicalista i polític, membre de la CNT, que esdevé alcalde de Manresa el 19 d'octubre de 1936 i és reelegit un any després fins al 31 de maig de 1938; tot seguit, responnent la crida a la seva lleva, passa al front, on és inspector general de cultura de la milícia de l'Exèrcit de l'Est.

Cap a la fi de la contesa, el 5 de febrer de 1939, la família s'exilia a França, quan aquest país veí acaba d'autoritzar l'entrada dels soldats vençuts,² mentre la legió Còndor, amb aparells Heinkel He 111 i Junkers Ju 87 Stuka, bombardeja intensament la retirada republicana entre la caiguda de Barcelona (26 de gener) i el tancament de la frontera (10 de febrer). A França, primer reclouen el pare al camp de refugiats d'Argelers de la Marenda. Després, una vegada lliure, fa de cambrer i de pagès a la granja La Ferté fins al 1941, quan torna a Barcelona i se'n va a viure sol a un pis del carrer Martínez de la Rosa del barri de Gràcia, llogat per un company d'exili que quan pot li facilita feines esporàdiques que no el puguin delatar, com ara bricolatges i adobadures; allà roman a la clandestinitat per evitar la repressió, indocumentat, sense censar ni poder treballar lliurement, fins al 1970. A l'exili, l'àvia paterna, la mare i Jacint viuen a Milhau (Avairon), on sobreviuen amb el treball d'ella —bona cosidora— com a obrera d'una fàbrica de guants i pantalons, fins al 1940. Quan tornen plegats de l'exili, en Jacint encara no ha fet quatre anys d'edat. Aleshores, amb el seu habitatge de Manresa usurpat per desconeguts, sojornen temporalment a Terrassa, fins que creuen segur tornar a la capital del Bages, on residiran fins al 1948. Fa els estudis primaris i prepara l'ingrés al batxillerat i l'inici d'aquest a l'Acadèmia Pla. A Manresa tots els exàmens de batxillerat els fa a l'Institut Lluís de Peguera. També rep classes particulars de francès de madame Chantel, al domicili d'ella a la plaça de Fius i Palà. El 1948, traslladen la residència a Barcelona, on resideix el pare amagat; allà hi desenvoluparà tota la seva vida. Jacint coneix el seu pare el 1949, quan ja té dotze anys; fins aleshores n'ha viscut sempre separat per la tragèdia, sense saber-ne res, per a evitar que la candidesa infantil doni peu a una delació no desitjada.

La postguerra no és fàcil per a una família del bàndol perdedor, titllada d'esquerres i catalanista, amb el pare ocult i sense documents. Jacint viu amb la

seva mare al pis del carrer de Sant Germà, 13 (entre els carrers de Sant Ferriol i de Sant Fruituós, a 250 metres de la plaça d'Espanya). Ella es guanya la vida treballant intensament de cosidora i, amb total discreció, es cuida de proveir el seu marit del necessari, tot i viure separatament. Jacint estudia el batxillerat com a alumne lliure, amb el suport d'una acadèmia de Barcelona i també de la Massegú de Manresa, on fa estades periòdiques a casa del seu oncle matern, Josep Corbella i Ventura (germà de la seva mare) i manté relació amb l'Institut Lluís de Peguera de la capital del Bages. L'Institut de Manresa, "el Peguera", inaugurat l'any 1927 i és l'únic que té la demarcació de Barcelona fora de la capital. En aquesta època el dirigeix Jacint Rosal, catedràtic de filosofia, i ofereix ensenyament primari i de batxillerat. Té molts alumnes, la gran majoria no són oficials —dels que van a classes presencials—, sinó lliures, que, formats en altres llocs de la demarcació de Barcelona o en acadèmies privades locals, s'hi examinen per validar els estudis. El curs 1947-1948, té 162 alumnes oficials i 878 de lliures, contingents que es mantenen encara l'any 1952.³ Com a fi d'aquesta etapa, supera l'examen d'Estat el 4 de juliol de 1953. No se sap de cert què el du a estudiar medicina. Sembla que veu aquesta carrera com una oportunitat de guanyar-se bé la vida exercint una professió de prestigi, tot i provenir d'un entorn humil. La família fa un gran esforç per a sufragar aquests estudis; a més de la mare, hi contribueix de forma significativa el seu oncle matern, Josep Corbella.

LA FORMACIÓ MÈDICA

Entre 1953 i 1954, Corbella fa el curs comú de ciències a l'edifici central de la Universitat de Barcelona, a la plaça de la Universitat. El 1954, inicia els estudis de medicina a la facultat del carrer de Casanova, de forma intensiva i diària, sense descansar cap dia de l'any, festius i vacances inclosos, durant els sis cursos. El 1955, és alumne intern d'anatomia patològica i ajuda a fer autòpsies clíniques, pràctica que continua els anys 1957 i 1958.⁴ Sobretot són casos de la clínica mèdica A, del professor Agustí Pedro i Pons, però també de la clínica mèdica C, de Joan Gibert Queraltó, i de pediatria, els més interessats en aquestes exploracions *post mortem* i els seus resultats. El catedràtic és Julio García Sánchez-Lucas, amb Dídac Ribas Mujal com a adjunt d'histologia, i Salvador Siper Maresma, d'anatomia patològica. Totes les proseccions i estudis de cadàvers els practica seguint, primer, la tècnica de Virchow, i després la de Rokitansky. Des d'aquests inicis fins a l'acabament de la seva trajectòria com a forense, a finals dels setanta, els fa a mans nues, sense

guants.⁵ Es lliura de fer el servei de milícia el 1957, al·legant motius de salut. En el cinquè curs, a més de seguir com a alumne intern d'anatomia patològica, també s'incorpora a urgències de medicina. El 1959, durant el sisè curs, és alumne intern de dermatologia a la càtedra del professor Xavier Vilanova Montiu. Mostra predilecció per aquesta matèria i per la història de la medicina. Mentre estudia, oposita a una plaça d'auxiliar administratiu del Banc de Bilbao, per tal de contribuir a sufragar la seva carrera i ajudar l'economia domèstica. Hi treballarà més d'un any. El claustre de professors del curs està integrat per Ramon Arandes Adan (patologia quirúrgica), Adolfo Azoy Castañé (otorrinolaringologia), Vicenç Carulla Riera (teràpèutica física), Josep Casanovas Carnicer (oftalmologia), Justo Covaleta Ortega (higiene), Arturo Fernández-Cruz Liñán (patologia general), Julio García Sánchez-Lucas (histologia i anatomia patològica), Francisco García-Valdecasas Santamaría (farmacologia), Salvador Gil Vernet (urologia), Juan Jiménez Vargas (fisiologia), Agustí Pedro Pons (patologia mèdica), Miquel Sales Vázquez (medicina legal i toxicologia), Ramon Sarró Burbano (psiquiatria), Manuel Taure Gómez (anatomia), Luis Torres Marty (pediatria), Manuel Usandizaga Soraluze (obstetrícia i ginecologia, i història de la medicina), Santiago Vidal Sivilla (bioquímica i fisiologia) i Xavier Vilanova Montiu (dermatologia). Té bona relació amb tots, llevat d'alguna tensió circumstancial amb Arandes.

Estudiar no està renyit amb fer bons amics. Els més propers són Agustí Chela Quevedo (que serà forense i dentista), Francesc de Paula Sant Figueras (futur traumatòleg) i Josep Maria Calbet Camarasa (que esdevindrà metge de medicina general a Santa Coloma, forense de Barcelona i historiador de la medicina). Altres són Salvador Castells Cuch, Antoni Castells Rodellas, Ricard Canals Cadafalch, Heribert Solanes Vilalta, Dolors Voltas Baró, Josep Maria Capella Planas, Carles Sabater Almarza i Roberto Ramon Soler.

Corbella es llicencia el 1960 amb un expedient acadèmic ple de matrícules d'honor, disputades al si d'una promoció de la qual sortirien quinze catedràtics: Màxim Bartolomé Rodríguez, Miquel Camarasa Alonso (†), Antoni Castells Rodellas, Jacint Corbella Corbella (†), Edelmira Domènech Llaberia, Xavier Forn Dalmau, Alfred Gallart Català, Oriol Gamisans Olivé, Joan García San Miguel (†), Xavier Iglesias Guiu (†), Prometeu Madarnàs Nebot, Manuel Ribas Mundó (†), Roberto Ramon Soler i Ramon Segura Cardona (†).

El nostre protagonista no rep el títol de llicenciat en medicina i cirurgia fins al 22 de maig de 1961 i el 21 de juny següent es col·legia al Col·legi Oficial de Metges de Barcelona amb el número 3.786, adscrit a la Secció d'Hospitals.

LA FORMACIÓ ESPECIALITZADA

Jacint Corbella i Josep Maria Calbet, ja llicenciats, el 1961 creen un consultori mèdic a Llefia (Badalona), obert en horari de tarda i nit, i hi ofereixen assistència un dia cadascun: Corbella sobretot de medicina general i dermatologia, i Calbet de medicina general i pediatria. Durant les estones lliures prepara el temari per opositar a metge forense, una especialitat que li recomana el professor —també manresà— Dídac Ribas Mujal. Mentrestant, segueix formant-se al dispensari de dermatologia fins a finals de 1962 i obté el títol d'especialista en dermatologia mèdico-quirúrgica i venereologia. Abans, el 1961, publica el seu primer treball científic amb els doctors Xavier Vilanova i Carles Romaguera. Alhora, entre 1961 i 1962, per a subsistir, és col·laborador efímer d'un dermatòleg dedicat a l'exercici privat. En aquesta època la dermatologia és l'especialitat que més l'atrau. El 1962 figura com a membre de l'Acadèmia de Ciències Mèdiques de Catalunya i de Balears.

Durant el darrer curs de carrera també és alumne i col·laborador de Manuel Usandizaga, professor encarregat de la càtedra d'història de la medicina de la UB. Una vegada obté la llicenciatura, el 1961 fa d'ajudant a les classes pràctiques i de professor no numerari del 1961 al 1968; aquest darrer any serà professor encarregat del curs.

El 1962, Corbella supera l'oposició d'accés al Cos Nacional de Metges Forenses (ministeri de Justícia) i amb la categoria bàsica, la d'incorporació, exerceix la plaça de destinació als jutjats de Primera Instància i Instrucció d'Agoitz (Navarra), Ejea de los Caballeros (Saragossa) i Vilanova i la Geltrú (Garraf), mentre s'especialitza en l'anàlisi toxicològica a l'Institut Nacional de Toxicologia de Barcelona. El 1965, es doctora en Medicina a la UB, amb la tesi "*Antecedentes històrics de la Medicina Legal en España*", que publicarà trenta anys després.⁶ Aleshores comença a col·laborar amb la càtedra de Medicina Legal i Toxicologia, regentada entre els anys 1950 i 1973 pel professor Miquel Sales Vázquez; del 1968 al 1972 n'és professor no numerari. El professor adjunt entre el 1946 i 1974 és Aleix Bertran Capella, que a l'etapa final de la seva trajectòria, i veient la vàlua de Corbella, demana l'excedència de la seva plaça per tal que ell l'ocupi interinament i pugui optar a presentar-se a les oposicions restringides; gràcies a això, i als mèrits del candidat, el 1974 Corbella esdevé professor adjunt numerari.

Guanya la plaça de forense de categoria especial per oposició el 1968 i obté plaça a Barcelona, al Jutjat de Primera Instància i Instrucció número 4, fins al 1979. Hi farà sobretot reconeixements de lesionats; també treballarà a l'Institut Anatòmic

Figura 2. Institut Nacional de Toxicologia de Barcelona. Any 1967. El Dr. Corbella, dret, el primer de la dreta. (Font: Emili Huguet i Ràmia).

Figura 3. Càtedra de Medicina Legal de la Universitat de Barcelona. Any 1979. El Dr Corbella, assegut al centre, amb bata. (Font: Emili Huguet i Ràmia).

Forense, amb una mitjana de quatre autòpsies cada dia de guàrdia. En aquesta època publica treballs sobre mortalitat d'interès mèdico-legal a Barcelona i guanya per oposició la plaça de metge de l'Ajuntament de la capital, que exercirà durant onze anys, a l'alcaldia de barri d'Hostafrancs. Al mateix temps, oposita i guanya una plaça de pediatria de la Seguretat Social, que exercirà a l'ambulatori del carrer de Manso.

Inscriu al CoMB el títol d'especialista en Dermatologia Mèdico-quirúrgica i Venereologia el 21 de febrer de 1967. Obté el títol d'especialista en Medicina del Treball (ministeri d'Educació i Ciència) el 1971. L'any 1980 també el d'especialista en Medicina Legal i Forense (ministeri d'Educació i Ciència). Per raons que no coneixem —possiblement perquè mai no li va preocupar gaire la burocràcia— no el registra al Col·legi de Metges fins al 2 d'abril de 1984.

TRAJECTÒRIA EN DOCÈNCIA I RECERCA

Com a especialista en medicina del treball, l'interessen especialment les intoxicacions, fet que marcarà la seva vida acadèmica. Del 1972 al 1975 és professor contractat (amb nivell de catedràtic) de la Facultat de Medicina de la UAB i del 1975 al 1976 n'és agregat numerari per oposició. El 1975 esdevé metge adjunt de toxicologia de l'Hospital Clínic i Provincial de Barcelona. També serà cap del Departament Assistencial de Toxicologia del Clínic (cap de servei) entre 1982 i 2005. A finals del 1976, per concurs de trasllat, és catedràtic de Medicina Legal i Toxicologia de la Universitat de Barcelona i més endavant, el 1981, professor de l'Escola Professional de Medicina Legal i Forense; també s'ocupa de l'Escola Professional de Medicina del Treball, que dirigirà fins al 2007.⁷ Els aspectes mèdico-legals que més l'interessen són el suïcidi i la responsabilitat sanitària. Com a forense, el seu cas més important és l'examen —amb Rodríguez Pazos— dels 215 morts de la catàstrofe dels Alfacs (Montsià), el 1978. El 1979 sol·licita l'excedència de l'activitat de forense. S'avança així a la Llei de la Funció Pública de 1984, que farà que la pràctica professional sigui incompatible amb la docència.⁸

Convençut de la seva necessitat acadèmica, el 1987 decideix dividir la càtedra en dues: una de Medicina Legal i una altra de Toxicologia. El 1988 la de Medicina Legal l'ocupa per oposició Emili Huguet i Corbella exerceix de catedràtic de Toxicologia de la Facultat de Medicina de la UB. Però les conseqüències de la Llei de Reforma Universitària de 1983 seran complexes.⁹ El professorat que a la Facultat de Farmàcia imparteix l'assignatura d'anàlisi química, bromatologia i toxicologia, tria solament la

docència de la bromatologia. Per aquesta raó, Corbella és titular de Toxicologia, a Farmàcia, des de 1984 i fins a l'any 1997, quan Joan Maria Llobet Mallafré n'és catedràtic. Per tant, a partir de 1988 Huguet és catedràtic de Medicina Legal a Medicina de la UB i Corbella, de Toxicologia a Medicina i a Farmàcia. Segons sembla, ocasionalment també va impartir algunes classes a la Facultat de Biologia. La Unitat Docent de Toxicologia incorpora també l'ensenyament de la història de la medicina, de la mateixa manera que la unitat de Medicina Legal també ofereix el de bioètica.

A inicis dels anys vuitanta, al servei de Toxicologia de l'Hospital Clínic crea un laboratori adjunt i en fa cap Miquel Rodamilans. També hi aporta molta dedicació Jordi To. En general, Corbella es preocupa més dels aspectes de recerca i docència, sobretot de la toxicitat crònica en el medi ambient i les persones, que no de la part clínica i assistencial, que delega al seu equip. Aquest servei, creat per ell com a complement acadèmic del seu perfil professoral, acaba quan arran la seva jubilació es veu obligat a cessar en els càrrecs de comanament clínic. Deixa l'activitat i aquest trencament comporta la desaparició del servei com a tal. Actualment, aquesta funció clínica està integrada a l'àrea de bioquímica de la Facultat. Anys enrere, quan crea el servei, també funda el Centre d'Informació Toxicològica de la UB.

Les línies principals de recerca de Corbella són la medicina del treball, la medicina legal —especialment la responsabilitat dels professionals de la salut i el suïcidi a Catalunya—, la toxicitat dels hidrocarburs organoclorats i dels metalls —sobretot pesants, com ara el tal·li—, la contaminació mediambiental i humana —en bona part a través dels aliments— i també la història de la medicina dels Països Catalans i d'Occitània. L'etapa més productiva és a partir dels anys vuitanta, amb la medicina legal, la medicina del treball i la toxicologia organitzades d'acord amb la seva planificació. A més, també participa en la recerca que du a terme el Laboratori de Genètica Forense creat al si de la Medicina Legal, sobre polimorfismes proteics i de l'ADN.

Entre els diversos càrrecs acadèmics que ostenta, Corbella és vice-degà de la Facultat de Medicina de la UB (1977-1979) i posteriorment degà (del 19 de febrer de 1979 a l'any 1982). Durant el seu deganat, el 1981 es crea l'Escola de Medicina Legal i Forense. En el curs 1981-1982 s'aplica el *numerus clausus* a l'accés a Medicina, amb un topall de 420 alumnes, la qual cosa genera un tens debat.¹⁰ La plèthora d'alumnat de medicina a Barcelona du la UB a concebre extensions universitàries en altres ciutats de Catalunya i Corbella n'és un dels promotors. A la demarcació de Tarragona, es crea la Facultat de Medicina de Reus, l'any 1977, que a partir del 1991

estarà integrada en una nova universitat, la Rovira i Virgili (URV), amb una seu bicèfala i campus a Reus i Tarragona.

A Reus, des de l'inici, hi ha com a professors no numeraris de bioquímica alguns deixebles de Corbella: Josep Lluís Domingo Roig i Joan Maria Llobet Mallafré. El 1979 Corbella els ajuda a crear un laboratori amb estabulari i els anima a doctorar-se amb tesis de toxicologia per a fer recerca científica. El 1982 es doctora Domingo i l'any següent Llobet, i esdevenen professors adjunts. Fan recerca sobre la toxicitat del níquel, el cobalt, el plom i altres metalls. A partir d'aquí, s'obre una època de projecció internacional en toxicologia: Corbella lidera la recerca que fa amb ells, la finança des de la UB, es desenvolupen projectes, assisteixen a congressos estatals de la Societat Espanyola de Toxicologia i a internacionals d'Europa (Estocolm, Atenes, Munic, Roma, Brussel·les, Maastricht, Reims, etc.) i Amèrica (Indianapolis, Nova Orleans, Nova York, Baltimore, etc.) i publiquen nombrosos articles. El 1986, Domingo esdevé professor titular i el 1990, catedràtic de toxicologia i salut mediambiental a la Facultat de Medicina de la URV. A la mateixa època, Llobet esdevé titular de bioquímica de la URV i el 1997, catedràtic a la Facultat de Farmàcia de la UB. El 1995, Corbella, Domingo i Llobet investiguen sobre les dioxines i furans. En aquest moment, l'equip de la URV ja funciona de forma autònoma, però Corbella segueix treballant encara amb els seus col·laboradors des del 2000 fins al 2007, sobretot en recerca i publicacions de temes de contaminació alimentària. Llobet mor prematurament. El 2007, Corbella rep l'homenatge de l'equip. Temps després, se sentirà molt orgullós quan Domingo rep la distinció internacional Eurotox Merit Award, el 2013. També col·labora amb ell la doctora Marta Schuhmacher Ansuategui, que serà catedràtica de tecnologia ambiental de la URV, al campus de Tarragona, actualment emèrita.

Mentrestant, a la ciutat de Lleida es crea la Facultat de Medicina durant el curs 1977-1978. Manuel Camps Surroca, metge historiadore de la medicina com el seu pare, s'havia llicenciat a la UB el 1971 i doctorat el 1978. S'especialitza en medicina interna el 1977 —a la càtedra del professor Gibert Queraltó—, en aparell circulatori el 1979 i en medicina del treball el 1980. El 1979 esdevé metge forense per oposició, amb plaça a Lleida des de 1985. És professor ajudant de pràctiques de medicina legal i toxicologia de la Universitat de Barcelona entre 1978 i 1981. Entre 1981 i 1986 és professor no numerari d'aquesta matèria a la Facultat de Medicina de Lleida, per delegació de la UB, i professor associat de toxicologia i legislació sanitària del 1986 al 1989. El 1989 és professor titular d'aquesta assignatura i ho serà al si de la Universitat de Lleida —creada el 1992— fins a la seva jubilació. El 1995 el doctor Camps presideix a Lleida les VII Jornades de la Sociedad Española de Medicina Legal

y Forense. Com en el cas de Reus, el doctor Corbella, mitjançant el doctor Camps i el seu equip, es mostra compromès amb l'extensió de la universitat per Catalunya, en aquest cas cap a ponent, i la seva col·laboració tindrà continuïtat.

Durant el mandat com a degà, el 1981 ha d'aplicar la Llei d'Autonomia Universitària, que suscita debats interns al claustre, que recullen les actes i també transcendeixen a les aules i a l'àmbit social. L'experiència d'aquell període complex el fa renunciar a presentar-se a la reelecció i en part ho relata en el llibre que el descriu. En aquesta època també va deixant algunes activitats complementàries, abans no es promulgui la Llei d'Incompatibilitats de 1984.¹¹

Corbella assoleix altres responsabilitats, com la de director del Departament de Medicina Legal i Toxicologia (1981-1986). El 1982, com ja he dit, esdevé cap del departament assistencial (cap de servei) de toxicologia de l'Hospital Clínic i Provincial de Barcelona, plaça que ostentarà fins a la seva jubilació. Arriba al càrrec de vicerector d'Extensió Universitària de la Universitat de Barcelona (1986-1988) durant el rectorat de Josep M. Bricall. Serà també director del Departament de Salut Pública i Legislació Sanitària en els períodes 1988-1991, 1994-1997 i 2004-2007. En concret, els anys 2004-2007 serà director del Departament de Salut Pública, que aleshores inclou les matèries de medicina legal, toxicologia, higiene i sanitat, bioestadística i història de la medicina.

Els darrers anys, tindrà un petit despatx al departament, atapeït de llibres, dossiers i objectes; també hi tindrà algunes de les peces anatòmiques que havia pogut salvar de la desfeta del dissortat Museu d'Anatomia Patològica de la Facultat de Medicina, creat el 1924, a la planta baixa, pel professor Àngel Antoni Ferrer i Cagigal.

Entre els càrrecs de les societats professionals, Corbella ha estat president de la Societat Catalana de Medicina Legal i Toxicologia de l'Acadèmia de Ciències Mèdiques (1982-1986), primer president de la Comissió Nacional de l'Especialitat de Medicina del Treball (1985-1990); després segueix sent-ne membre fins al 1999. President de la Societat Catalana d'Història de la Medicina (1986-1990), president de la Sociedad Española de Medicina Legal y Forense (1987-1989) i president de la Société Méditerranéenne de Médecine du Travail (1991-1993).

L'activitat que desenvolupa en congressos d'aquestes especialitats acadèmiques és gran i podem destacar-ne la presidència del I Congrés Català de Medicina del Treball (1984), de les II Jornadas Anuales de la Sociedad Española de Medicina Legal y Forense (1988) i de la I Jornada Nacional sobre el Hexaclorobenceno

(1988). En els camps de la medicina del treball en general i de la toxicologia industrial en particular, dirigeix la publicació de cinc volums de *Studia Ramazziana Mediterranea*. També presideix les XVI i XXIII Journées Méditerranéennes de Médecine du Travail els anys 1991 i 2003, que es van portar a terme a Alacant i Barcelona, respectivament.

Al llarg de la seva trajectòria com a docent, Corbella formà molts metges, una bona part dels quals orientà a la docència universitària. Entre d'altres que assoliran càrrecs docents, cal destacar, al llarg dels anys vuitanta, Joan Baptista Martí Lloret (1981, catedràtic de medicina legal i toxicologia de la Universitat d'Alacant i després de la Miguel Hernández), Emili Huguet i Ràmia i Gabriel Martí Amengual (1982, professors adjunts de medicina legal i toxicologia de la UB i professors titulars el 1984), Manuel Rodríguez Pazos (+) (1986, catedràtic de medicina legal i toxicologia de la UAB), Josep Lluís Domingo i Roig (1986, professor titular de toxicologia de la Facultat de Medicina de Reus, i de la URV a partir de 1991), Emili Huguet i Ràmia (el 1988 passà de titular a catedràtic de Medicina Legal i Forense de la UB) i Manuel Gené i Badia (1988, professor titular de medicina legal i forense, i catedràtic de la UB a partir del 2022, al campus Bellvitge). Els anys noranta, Josep Lluís Domingo Roig (1991, catedràtic de toxicologia de la URV), Margarita Luna Descalzo (1993, professora titular de medicina legal i forense de la Universitat e Barcelona), Jesús Gómez Catalán (1993, professor titular de toxicologia de la Facultat de Farmàcia de la UB), Manuel Camps Surroca (1989, professor titular de medicina legal i forense de la Universitat de Lleida), Santiago Nogué Xarau (1988, professor titular de toxicologia de la Facultat de Medicina de la UB), Jordi To Figueras (1988, professor titular de toxicologia de la Facultat de Medicina de la UB), Miquel Rodamilans Pérez (1988, cap del laboratori del Servei de Toxicologia del Clínic, per delegació), Joan Maria Llobet Mallafré (+) (1997, catedràtic de toxicologia de la Facultat de Farmàcia de la UB). A partir dels anys noranta, la normativa sobre places docents canvia i no es cobreixen les vacants: entre dos deixebles traspassats i una desena de jubilats, actualment només un roman en actiu. Quan es jubili, el 2026, posarà punt final a *l'escola Corbella*.

Dirigeix 86 tesis doctorals, moltes de temes històrico-mèdics. D'aquestes, una part bastant homogènia deriva del seu afany pel buidatge dels aspectes sanitaris que contenen els llibres de registre d'arxius parroquials d'arreu del país a partir del 1563 i per tant anteriors al Registre Civil, creat el 1870. Aquestes aportacions tenen un cert pes en el coneixement sanitari del període que abasten, en un camp innovador com també ho va ser en el seu moment el que inicià Salvà i Campillo amb les topografies mèdiques.

La formació d'investigadors és constant en la seva vida. No es limita a la direcció de tesis; fora d'aules, en tot moment orienta, recomana, esmena i enriqueix els treballs de recerca de totes les persones que es mouen al seu entorn. Tothom el respecta com a referent.

De fet, la seva docència oficial en història de la medicina dins dels estudis de llicenciatura es limita al període 1961-1968. Anys després, és molt més important en la formació de postgrau, sobretot com a director de tesis doctorals o formant part de tribunals de doctorat.

Les seves publicacions són molt nombroses, probablement cap a un miler, dedicades a la ciència, les humanitats, la divulgació i a finalitats complementàries. Mereixen un capítol a part.

L'any 2007 assoleix l'edat de jubilació acadèmica a la Universitat de Barcelona i passa a la condició de professor emèrit fins al 2010.

LA HISTÒRIA DE LA MEDICINA

Com acabo de dir, Corbella va ser professor de l'assignatura d'història de la medicina entre 1961 i 1968. Després que el 1967 no es pogués fer a Barcelona el congrés estatal d'aquesta matèria, el 1968 coorganitzà amb Josep Maria Calbet un simposi centrat en la figura de Giné i Partagàs, que se celebrà el 1969 a la Reial Acadèmia de Medicina de Barcelona. Tot seguit, creà els congressos d'història de la medicina catalana i n'esdevingué promotor; com a pioner, fou secretari del I Congrés Internacional d'Història de la Medicina Catalana, celebrat a la RAMB de l'1 al 7 de juny de 1970. El 1975 fou vicepresident del II Congrés, també a la RAMB, i el 1981 presidí el III, a Lleida. Posteriorment, es relacionà amb tots els congressos catalans, bé com a membre dels comitès i ponent, bé com a promotor i participant, interessat per la distribució d'aquestes trobades en diversos llocs de la geografia dels Països Catalans. En el darrer, fou president d'honor el XXII Congrés d'Història de la Medicina Catalana, celebrat a Sabadell l'any 2023.¹²

El 1972 dirigí la revista *Orbe Histórico. Historia de la Medicina y de la Ciencia*. El 1976 esdevingué membre de la comissió fundadora i gestora de la Societat Catalana d'Història de la Medicina, al si de l'Acadèmia de Ciències Mèdiques; una vegada constituïda el 1977, fou secretari de la junta i posteriorment exercí diversos càrrecs,

entre els quals el de president, de 1986 a 1990. Mentrestant, el 1979 va ostentar la presidència del VI Congreso Español de Historia de la Medicina, celebrat a Barcelona.

Membre del jurat del Premio Uriach de Historia de la Medicina en diverses ocasions entre el 1970 i 2013, fou col·laborador de la Fundació Uriach des de la seva creació, el 1988. Entre els anys 1997 i 2020 va ser membre del jurat del Premi d'Història de la Medicina Catalana "Oleguer Miró i Borràs", per designació del CoMB.

Els camps de recerca que més interessaren el nostre biografiat van ser la història de la medicina catalana en el seu conjunt, la de les especialitats, la de les institucions sanitàries en què treballà o col·laborà, els aspectes sanitaris dels arxius de les parròquies, les biografies mèdiques i la bibliografia històrica de la sanitat catalana, entre d'altres.

El 1977, en ocasió del centenari de la mort de Pere Mata i Fontanet, Corbella creà i dirigí el Seminari Pere Mata de la Universitat de Barcelona, vinculat al departament de la Facultat de Medicina del què fou professor. Aquest ens, concebut per a editar llibres, en publicà uns 140 de diversos autors sobre ciència i història de la medicina, fins a l'any 2010. El 1984, fundà i edità *Gimbernat. Revista Catalana d'Història de la Medicina i de la Ciència*, que dirigí fins a l'any 2019. Posteriorment n'esdevindria director honorífic, fins al seu traspàs. Organitzador de molts congressos catalans, actes i exposicions, Corbella aglutinà metges i altre personal assistencial de les ciències de la salut a l'entorn de *Gimbernat*. En la seva època de maduresa, no exercí de docent d'història de la medicina i, per tant, no ensenyà la metodologia i el rigor acadèmic de la recerca, però estimulà molts professionals de la medicina i de les ciències de la salut a fer-ne i donar-la a conèixer. Creà els mitjans necessaris per a donar visibilitat a una ingent quantitat de treballs de recerca primària, bàsica, que d'altra manera mai no s'haurien escrit o conegut. Aquesta va constituir per a ell la raó de ser de *Gimbernat* i dels congressos que tutelà, com també d'altres iniciatives que impulsà quan ho considerà necessari. Entre el 1968 i el 2007 dona suport als docents d'història de la medicina de la UB, tant al campus Clínic com al de Bellvitge. De tot plegat han passat molts anys. En l'actualitat, els congressos segueixen la seva periodicitat i fressen el país, alhora que *Gimbernat* continua la seva funció, ara en ple procés de millora. L'interès per la història de la medicina es manté viu, com el doctor Corbella volia.

Com a polígraf empedreït, el biografiat també redactà articles, biografies i notes de format i contingut històric divers a la *Revista de la Reial Acadèmia de Medicina de Catalunya*.

Figura 4. 'Interpretant la Història de la Medicina Catalana'. Caricatura d'alguns membres del grup Gimbernat. (Dibuix: Pedro Alegre Gutiérrez).¹³

Durant anys organitzà amb el Centre de Recursos per a l'Aprenentatge i la Investigació (CRAI) de la UB diverses exposicions de temes històrics de la professió en dues de les galeries de la dreta de la planta baixa de la Facultat de Medicina del carrer de Casanova, destinades a tota classe de públic, però en especial als joves estudiants de medicina. D'algunes, no solament se n'imprimiren guies simples, sinó que també se n'editaren a vegades programes de gran interès.

Com a editor, el gros de la seva activitat ha estat el corpus de cent quaranta llibres publicats pel Seminari Pere Mata de la Universitat de Barcelona, entre inicis dels anys vuitanta i fins al 2010.¹⁴ I no solament aquests. A més de dirigir, Corbella també va editar publicacions com *Orbe Històric* (des de 1972, set números), *Gimbernat. Revista Catalana d'Història de la Medicina i de la Ciència* (de 1984 a 2018, 74 números i vuit més en dues col·leccions diferenciades), *Studia Ramazziniana Mediterranea* (des de 1991, sis volums), i *Revista de la Reial Acadèmia de Medicina de Catalunya* (de 2014 a 2021, trenta números).

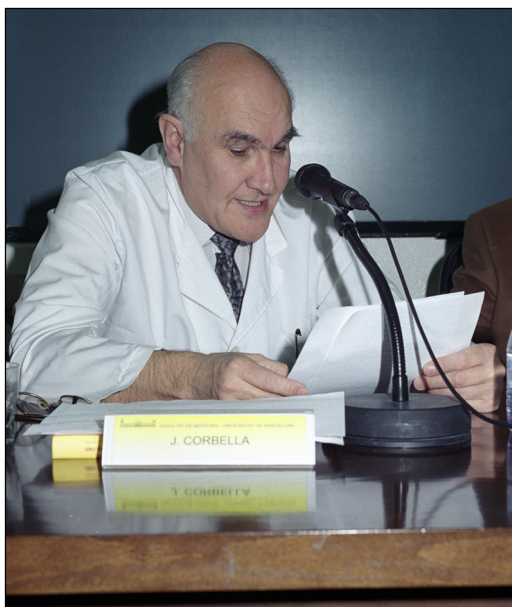
LA REIAL ACADÈMIA DE MEDICINA DE CATALUNYA

El 1977 Corbella fou nomenat acadèmic corresponent per elecció de la Reial Acadèmia de Medicina de Barcelona. El 1982 resultà elegit acadèmic corresponent estranger de l'Acadèmia Nacional de Medicina de Mèxic. L'any 1985, ingressà com a numerari de la Reial Acadèmia de Medicina de Barcelona —anomenada de Catalunya a partir del 1992— amb el discurs d'ingrés *La responsabilitat del metge i de les institucions sanitàries*, respost per Bel·larmí Rodríguez Arias. Ocupà el setial número quatre, en què l'havien precedit personatges com Rull Xuriach, Barraquer Roviralta, Calleja Borja-Tarrius, Saforcada Ademà i Sales Vázquez. La seva trajectòria a la junta de govern passà pels càrrecs d'arxiver (1988-1993), bibliotecari (1993-1997), secretari general (1997-2003), vicepresident (2003-2005), president interí (poc temps, entre 2004 i 2005, en substitució del traspasat titular, Jordi Sans Sabrafen), i president per elecció, durant el període 2005-2013.

Des dels successius càrrecs que exercí a la junta de govern, actuà com un membre molt actiu, que tothora mostrà el compromís amb la institució i hi aportà la seva empenta. Del període de president, podem destacar-ne alguns fets, gestions i iniciatives, a més de dirigir la vida acadèmica ordinària. El 2005 el dedicà al centenari del naixement de Frederic Duran Jordà, finalitzà les obres d'actualització de la Sala

Figura 5. Inauguració de l'exposició "Cent anys de Medicina (1906-2006)". Vestíbul de la Facultat de Medicina de Barcelona. (Font: Arxiu RAMC).

Figura 6. Presentació del llibre Història de la Facultat de Medicina de Barcelona (1843-1985). (Font: Arxiu RAMC).

Turró i nomenà tres acadèmics d'honor. El 2006, nomenà dos acadèmics d'honor i afrontà els greus problemes de l'edifici, que presentava dificultats de conservació a les cobertes i al trespol de les golfes, que allotjaven una part de la biblioteca de la institució; les obres i les dificultats de finançament es perllongaren fins al 2010. Corbella constituí, mitjançant un conveni, l'Arxiu Històric Iconogràfic de la Sanitat Catalana "Gaspar Sentiñón" i aconseguí que el repositori RACO inclogués tota la sèrie de la revista *Gimbernat*, des del número 1 al 46, amb el compromís d'anar-n'hi incorporant els nous que s'anessin editant. El 2007, nomenà dos acadèmics d'honor i inicià el rol de la RAMC com a coeditora de la revista *Gimbernat*, que passà a ser pròpia, compartida amb el Seminari Pere Mata de la UB. També va emprendre l'emissió de segells oficials de Correus per part de la Fàbrica Nacional de Moneda y Timbre dedicats a la RAMC, que van ser anuals fins al 2012. El 2008, dotà de mitjans audiovisuals les sales de l'Acadèmia per a la millora de les sessions, alhora que potencià la pàgina web de la institució i acollí donacions de biblioteques mèdiques que aviat saturarien els espais disponibles. El 2009, nomenà un acadèmic d'honor i dedicà l'any al centenari de Rita Levi-Montalcini. Aquest mateix any la RAMC deixà de ser una acadèmia de districte dependent de la Reial Acadèmia Nacional de Medicina, de Madrid. El 2010, reestructurà les seccions de l'Acadèmia, que passaren de sis a quatre (ell mateix presidiria la quarta). Va fer efectiu el pas dels acadèmics numeraris a emèrits en complir vuitanta anys. En aquesta etapa es commemorà el 250è aniversari del Reial Col·legi de Cirurgia de Barcelona i s'homenatjà Pere Virgili. Alhora, s'efectuaren les obres a les cobertes i golfes. El 2011, s'acabaren les intervencions i se'n saldà el cost. Paral·lelament, es commemoren els set-cents anys de la mort d'Arnau de Vilanova i el segon centenari del naixement de Pere Mata, i s'ubica al vestíbul el bust de Jaume Ferran, obra de Llimona. Aquell any el nombre de consultes a la pàgina institucional de la web pujà a 19.000. L'any 2012, s'aprovà la modificació dels estatuts de la RAMC, de 1997; en la seva introducció normativa, afirmen que la llengua pròpia de la institució és la catalana i entre els objectius hi inclou la defensa del patrimoni científic i cultural català. Nomenà un nou acadèmic d'honor, afrontà obres menors a l'edifici i amplia el fons de la biblioteca. El febrer de 2013, acabà el seu mandat i deixà pas a Joan Viñas Salas com a nou president.

Deslliurat del càrrec i la responsabilitat de la presidència, Corbella seguí exercint la que va contraure l'any 1984 com a director de *Gimbernat. Revista Catalana d'Història de la Medicina i de la Ciència*. Aquesta funció tindrà continuïtat fins al 2019, quan arriba a publicar el número 70 (de 2018) i dona per conclosa la seva etapa.

Figura 7. XIV Congrés d'Història de la Medicina Catalana, celebrat en ocasió del centenari de la nova Facultat de Medicina i l'Hospital Clínic de Barcelona. Any 2006 . (Font: RAMC).

Figura 8. Més de mig segle vinculat a la Facultat de Medicina (1954-2007).
(Font: RAMC).

L'altra publicació de la institució, de més antic recorregut, és la *Revista de la Reial Acadèmia de Medicina de Barcelona* ("de Catalunya" a partir de 1992). Corbella en fou membre del consell de redacció des de gener de 1986 fins a l'any 1997, sota la direcció de Francisco García Valdecasas, i després fins al 2002, sota la de Màrius Foz i Sala. Deixà de formar-ne part a partir del número 1 del 2003. Posteriorment, l'any 2013, sota la direcció de Josep Carreras Barnés, s'incorporà a la coordinació; l'any següent, en morir Carreras, Corbella n'assumí la direcció, primer amb Marc Xifró com a coordinador; entre 2016 i 2021 va dirigir un consell de redacció amb diversos col·laboradors. El 2020 la pandèmia de la COVID-19 ho aturà tot i el 2022, a l'hora de reprendre l'activitat, es va apartar de l'equip editorial i va cedir pas a la direcció de Jordi Palès.

Al llarg de dos anys, Corbella va mantenir la vitalitat de les dues revistes de la institució i també de la pàgina web, que va anar millorant per a que oferissin una major quantitat i qualitat d'informació.

Al llarg de la seva trajectòria, el biografiat llegí els discursos de recepció de nou numeraris: Antonio Cardesa García (1993), Jordi Vives Puiggròs (1996), Manuel Camps Surroca (2001), Josep Carrière Pons (2004), Miquel Vilardell Tarrés (2006), Josep Carreras Barnés (2006), Lluís Guerrero Sala (2009), Emili Huguet Ràmia (2013) i Carles Hervás Puyal (2019).

El gener de 2007, Corbella exposà el treball inaugural de curs sobre *Els tòxics en el medi. Enfocament actual del risc i la patologia*. A partir de gener de 2018, passà a ser acadèmic numerari emèrit per haver acomplert l'edat reglamentària l'any abans, però es va mantenir actiu i va seguir assistint a les sessions.

LES ALTRES ACADEMIES

El 20 de desembre de 1999, Corbella resultà elegit membre numerari de la Secció de Ciències Biològiques de l'Institut d'Estudis Catalans, amb el número 222 i en l'especialitat de toxicologia. El discurs d'entrada, llegit el 14 de novembre del 2000, fou *Els metalls com a elements de contaminació del medi: un risc per a la salut humana*. La seva activitat va ser notable com a ponent, organitzador i autor. Va tenir el càrrec de vicepresident de la secció en el període 2002-2008. En aquesta acadèmia publica els llibres *Científics del Priorat* (amb Edelmira Domènech, 2002), *L'Institut de Fisiologia de Barcelona (1920-1939)* [2009], *Metges i Medicina d'Occitània* (2012), la monografia de toxicologia *Els metalls com a elements de contaminació del medi*. Un

risc per a la salut humana (2000), i dues biografies: *Antoni Esteve i Subirana: semblança biogràfica* (2006) i *Josep Carreras Barnés: semblança biogràfica* (2021, signada amb Ramon Bartrons). També presentà nous candidats a formar part de la institució i va ser membre de tribunals per a dictaminar l'atorgament de bosses d'estudis de les convocatòries 2010-2011 i 2012-2013. A la secció de Ciències Biològiques entre el 2009 i 2017 dirigí algunes línies de recerca, entre les quals la indexació polivalent de la *Revista de Ciències Mèdiques. Periódico Mensual de Ciencias Médicas* (Barcelona, 1875-1919) i *Anàlisi dels aspectes socials del fons de l'arxiu de la Reial Acadèmia de Medicina de Barcelona (1770-1850)*, un programa que comprèn del 2012 al 2018. El 25 de gener de 2007, passà a ser membre numerari emèrit.¹⁵

El 1999, ingressà com a numerari de l'Acadèmia de Ciències Veterinàries de Catalunya per l'àrea de toxicologia, amb el discurs *Contribució al coneixement de la presència d'organoclorats en teixits humans i en aliments de consum habitual*, i ocupà l'escó 49. El doctor Corbella no només participà en les activitats científiques de la institució i a les juntes generals, sinó que també assistí a les juntes de govern en qualitat d'assessor. A més, publicà treballs a la revista de l'Acadèmia.¹⁶ El 2003 el ple el nomenà acadèmic d'honor.

L'any 2001, ingressa com a acadèmic corresponent de la Reial Acadèmia de Farmàcia de Catalunya, amb el tema *Grans episodis tòxics per medicaments. Una evolució: del risc cap a la seguretat*. El 2003 ho va fer com a numerari de la secció cinquena, amb el discurs *Evolució històrica de la toxicologia a Catalunya*. Ocupà l'escó número 20 i s'integrà a la secció cinquena, d'història, legislació i deontologia. Esdevingué numerari emèrit l'any 2012.¹⁷

L'OBRA ESCRITA

Jacint Corbella ha estat un polígraf que mai no es va preocupar gaire d'inventariar tot allò que escrivia. Una bona part la va incloure al seu currículum, però no tot; a més, després de la seva jubilació de la Universitat de Barcelona, el 2007, hi deixà d'annotar novetats, llevat d'algunes ressenyes marginals que no permeten conèixer íntegrament la continuïtat de la seva producció.

Per aquest motiu, solament podem efectuar una aproximació a la seva obra impresa, que calculem que podria sumar vora un miler d'escrits entre llibres (més de trenta), monografies (unes noranta), capítols de llibres, articles en revistes científiques

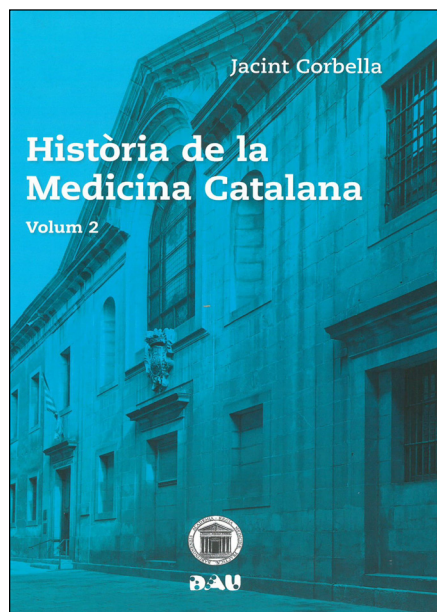
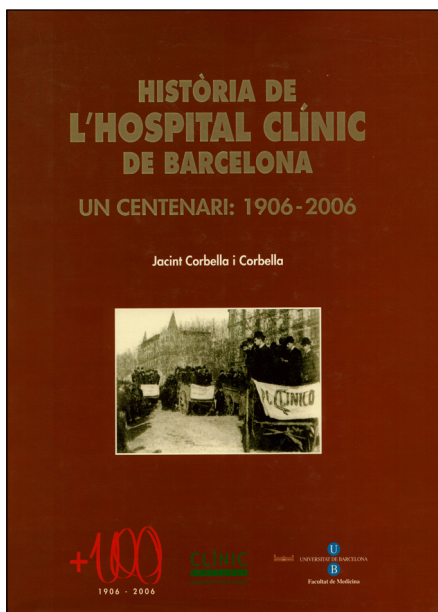
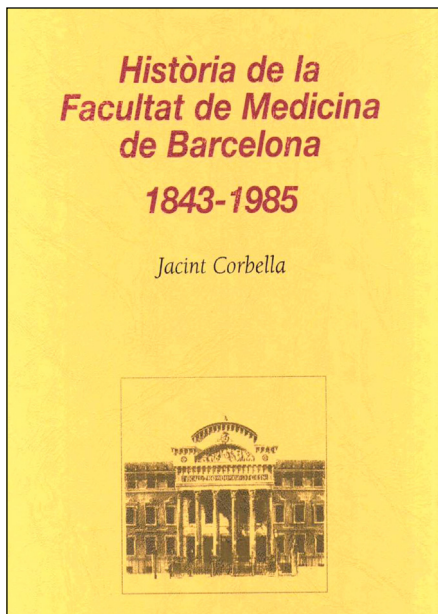
(més de cent de medicina legal i uns quatre-cents de toxicologia) i d'història i humanitats en general (uns dos-cents cinquanta), treballs publicats en resums i actes de congressos, cartes a l'editor, editorials, pròlegs (més de vint), ressenyes, articles en diaris i revistes de divulgació, obituaris i altres formats d'edició. Dels articles científics, entre dos-cents i tres-cents els ha publicat en revistes internacionals, moltes indexades. Va ser un autor prolífic que sovint va assumir el paper d'editor. Va ser director i membre de consells editorials i també va excel·lir editant llibres, monografies i revistes.

No és possible per ara disposar d'un catàleg complet de la seva obra i aquesta glossa tampoc no és el lloc adient per a intentar-ho ni per estendre'ns amb una relació tan llarga de cites.

A banda dels que hem conegut directament Corbella, altres ho han fet només a través de les seves obres, sobretot les que han gaudit de més difusió, en especial les d'història. A molts els pot sorprendre la trajectòria científica de Corbella i els pot plantejar el dilema de si ha estat un humanista interessat per la ciència o un científic amb sensibilitat humanística. O potser un intel·lectual capaç d'abastar ambdós camps, en equilibri. Intentaré oferir informació al lector per ajudar-lo a reflexionar sobre aquestes perspectives; per a fer-ho, exposaré algunes mostres de la seva obra, en diferents àmbits de la seva dedicació.

El seu primer treball científic fou sobre dermatologia, com ja hem dit abans, escrit amb els seus professors Xavier Vilanova i Carles Romaguera, a primeries dels anys seixanta. Va ser fruit d'una etapa de formació en què encara no tenia perfilat el camí a seguir. El 1968 deixà de ser professor no numerari d'història de la medicina i passà a ser-ho de medicina legal i toxicologia; tant la primera àrea de coneixement com la segona comporten activitat docent i recerca, amb resultats que s'han de publicar. Els articles científics solen ser fruit del treball en equip i, per tant, acostumen a estar signats per diversos autors; sovint el nom de Jacint Corbella acompanya els de companys o deixebles seus.

Al llarg de la seva trajectòria acadèmica en medicina legal, publicà més de cent articles entre els anys 1962 i 2003. En citaré alguns com a exemple: "*Instituto Anatómico Forense de Barcelona. Resumen de Trabajos en 1961*" (1962); "*Problemas actuales en el peritaje médico legal de los accidentes de tráfico*" (1975); "*Situation actuelle du suicide réussi en Espagne*" (1978); "*Utilidad de los marcadores genéticos en la identificación cadavérica*" (1987); "*Identificación des victimes après l'accident*"

Figures 9-12. Algunes publicacions del Dr. Jacint Corbella i Corbella.
(Font: Arxiu RAMC).

des Alfaques (Catalogne, 1978). *Technique et résultats. Organisation* (1980); “DIS80 Polymorphism, including a new variant, in a population sample from Barcelona (Spain) using Polymerase Chain Reaction” (1993); “Population study of the STRs HUMTH01 (including a new variant) HUMVWA3IA in Catalonia (northeast Spain)” (1996). Entre els capítols de llibres, esmentem “El suícidio” (1990). I pel que fa a llibres, cal citar *La responsabilitat dels metges i de les institucions sanitàries* (1985).¹⁸

En el camp de la toxicologia, la part més extensa de la seva dedicació científica, entre 1976 i 2007 publicà vora quatre-cents articles, més de la meitat en revistes internacionals. Com a exemples, podem citar: “Effectiveness of chelation therapy with time after acute uranium intoxication” (1990), “Oral vanadium administration to streptozotocin-diabetic rats has marked negative side-effects which are independent of the form of vanadium used (1991), “Assessment of the developmental toxicity of deferoxamine in mice” (1995), “Comparative effects of the chelators sodium 4,5-dihydroxybenzene-1,3-disulfonate (Tiron) and diethylenetriaminepentaacetic acid (DTPA) on acute uranium nephrotoxicity in rats” (1997), “Silicon reduces aluminum accumulation in rats: relevance to the aluminum hypothesis of Alzheimer disease” (1998) i “Polybrominated diphenyl ethers (PBDEs) in foodstuffs: human exposure through the diet” (2003). També trobem una quarantena de capítols de llibres, com per exemple: “Developmental and reproductive effects of Aluminum, Uranium and Vanadium”, a *Toxicology of Metals*, publicat per Louis W. Chang el 1996. Entre els llibres de toxicologia podem citar *Intoxication au thallium* (1972).¹⁹

En l'àrea de la medicina del treball, també és autor d'una bona quantitat de treballs, entre els quals, aleatòriament, citaré el llibre signat amb altres autors *Especialidades médicas. Medicina del Trabajo* (1990) i els signats només per ell: *Esquemes de Toxicologia Industrial. I. Introducció metalls* (2000) i *Esquemes de Toxicologia Industrial. II. Risc i patologia per hidrocarburs* (2001).²⁰

La història de la medicina és, probablement, el tema que més l'interessà al llarg de la seva vida, amb uns dos-cents cinquanta treballs (sobretot articles) i una trentena de llibres i estudis de diversa índole. Com que l'elecció d'articles per citar pot ser complexa i fer esment de tots els que jo voldria seria massa prolix, em limitaré a fer una breu relació d'alguns dels llibres que ha escrit, sol o amb altres autors. Com a exemple, recordaré el *Diccionari biogràfic de metges catalans* (3 volums, 1981-1983), “Bases històriques de la psiquiatria catalana

moderna" (1987), *Memòries manuscrites de la Reial Acadèmia de Medicina de Catalunya* (1993), *Història de la Facultat de Medicina de Barcelona. 1843-1985* (1996), *Història de l'Hospital Clínic de Barcelona. Un centenari. 1906-2006* (2006), *Pere Farreras i Valentí, metge català (1916-1968)"* [2007], *Metges i medicina d'Occitània* (2012) i *Història de la Medicina Catalana* (vol. I, 2016; vol. II, 2017).²¹

La divulgació mèdica també el va preocupar i en va escriure textos ben diversos, dels quals en tenim constància de més de quaranta, tot i que en podrien ser molts més. Com a exemple, citaré el llibre *El azote de las drogas*, publicat amb Edelmira Domènech el 1976. Posteriors a aquest, trobem altres treballs, com ara "*Egipto. La infancia de la medicina*", a *La Vanguardia*, el 1993 i "*Rita Levi-Montalcini*", a *Historia y Vida*, el 1999.²²

Jacint Corbella tingué una ment privilegiada, dotada d'una memòria excepcional, d'una capacitat analítica i sistemàtica fora del comú, i oberta a tota classe de coneixements científics i humanístics. Res no li fou aliè i encarà diversos objectius que superà amb facilitat.

L'anàlisi de l'obra escrita feta a partir dels articles publicats ens mostra una major dedicació a la ciència que a la història de la medicina (gairebé tres vegades més), però aquest resultat extret de la bibliometria de treballs s'ha d'esmenar en observar que una part dels articles de medicina legal i forense, de medicina del treball i de toxicologia es dediquen als aspectes històrics d'aquestes matèries. Aquesta proporció s'acaba d'equilibrar amb els seus llibres, la gran majoria de història de la medicina i, com és lògic, amb continguts més extensos i visions més àmplies. Els pròlegs, glosses, obituaris, ressenyes, etc., acaben d'equilibrar el conjunt.

La visió subjectiva de qui escriu i l'ha conegut durant més de quaranta anys em fa concloure que probablement ha estat més un historiador dedicat a la ciència, que no pas un científic dedicat a la història; de tota manera, considero prudent posar l'agulla de la balança al centre.

A més a més de la seva pròpia obra, també cal recordar el seu compromís amb consells editorials, la implicació en la direcció de revistes i una intensa activitat com a editor, digna d'elogi.

ASPECTES FAMILIARS

De jove, la diversificació de l'activitat mèdica li permet obtenir més ingressos que destina no solament a la seva família nuclear sinó també a ajudar al seu pare —que no podia tenir cap feina estable a la clandestinitat—, la mare i altres parents grans.

A partir del curs 1957-1958 festeja amb la seva companya d'estudis Edelmira Domènech Llaberia. Es prometen el setembre de 1961, poc després que ella perdi el seu pare, també metge, Francesc Domènech Alsina (1901-1961), marit de la metgessa Edelmira Llaberia Sais (1909-1973). El 27 de juny de 1963 contrauen matrimoni civil a Sant Celoni (Vallès Oriental) i religiós al santuari del Corredor, a Montnegre (Dosrius, Maresme). Edelmira Domènech Llaberia esdevindrà catedràtica de Psiquiatria de la UAB; té la seva pròpia biografia, extensa i d'excel·lència.

El 1970 Jacint Corbella aconseguix que un jutge amb qui fa amistat regularitzi la situació del seu pare, la qual cosa li permet deixar d'ocultar-se. Els pares de Jacint van a viure a un pis de la Rambla de Catalunya, prop del que habiten ells a Rambla de Catalunya-Mallorca. El pare gaudirà poc la llibertat de moviments perquè mor d'una cardiopatia l'1 de maig de 1972. Jacint i Edelmira, ja amb fills i necessitats de més espai, es traslladen a un pis del carrer de Vallirana, número 67, cinquè - primera, on residiran bastants anys, fins al 2003. Aleshores fan un nou canvi i van a viure al pis dels pares ja traspassats d'Edelmira Domènech, on ella havia nascut, a la Rambla de Catalunya, 97, principal-segona, que serà la última residència de la parella. Quan la mare de Corbella per raons d'edat deixa de ser autònoma, es trasllada a casa d'ells.

El matrimoni tindrà quatre fills: Paco (1964), informàtic funcionari de l'Arxiu de la Corona d'Aragó; Josep (1966), periodista de *La Vanguardia* especialitzat en ciència; Edelmira (1969), llicenciada en filologia hispànica, professora de música i educació infantil; i Teresa (1972), professora titular d'Estadística a la Facultat d'Econòmiques de la Universitat Rovira i Virgili, a Reus. Els fills els donaran sis nets.

A Edelmira Domènech li pervé una casa a Poboleda (Priorat) que havia estat propietat de la seva mare. Quan la mainada del matrimoni són petits hi solen estiuajar un mes a l'any, un temps que el metge del poble aprofita per anar-se'n de vacances mentre Jacint Corbella resol les incidències de salut de la població i, alhora, consulta els arxius locals. Quan els fills són una mica més grans, la família fa vacances a Londres. El matrimoni havia adquirit una petita casa al número 2 del carrer 1 de

Figura 13. Jacint Corbella amb els seus pares Josep i Teresa (c. 1965).
(Font: Família Corbella-Domènech).

Figura 14. Fotografia familiar a la casa de Poboleda (c. 2000). (Font: Família Corbella-Domènech).

Bellaterra (Cerdanyola del Vallès), dins d'una urbanització propera al campus, on vivien alguns dels catedràtics de la UAB companys de Domènech i temporalment se la canviaven per vacances amb les de professors londinencs.

Corbella dedica l'escàs temps de lleure a la lectura, a la bibliofilia, i a vegades a fer alguna aportació a la seva col·lecció filatèlica i numismàtica. Llegeix tot el que troba i sobre qualsevol tema, amb aprofundiment en la literatura i la història. Tothora li agrada estar ben informat i revisa la premsa diària que pot.

Anys més tard, el 19 de gener de 2006 mor la seva mare, Teresa Corbella i Ventura, als 89 anys d'edat.

Jacint i Edelmira gaudeixen la família i la casa és un anar i venir de fills i nets, sobretot els caps de setmana, més favorables a les trobades. La vida acaba de transcórrer entre aquests moments i les estades a Poboleda.

EL VINCLE AMB MANRESA

Tot i ser un barceloní a tots els efectes, el doctor Corbella col·laborà a bastament amb la seva ciutat nadiua, Manresa, sobretot en aspectes culturals i mèdics.

Els anys 1977 i 1985 fou jurat del Premi Oms i de Prat de Fundació Caixa Manresa, i el 1983 i 1985 jurat de la beca d'investigació d'aquesta entitat; en ambdós marcs té com a companys personatges de gran renom de la cultura catalana. Els anys vuitanta assistí a algunes de les conferències i col·loquis del Centre d'Estudis del Bages (CEB), que solien celebrar-se els dissabtes a la tarda a l'Arxiu Comarcal del Bages; el 24 de juny de 1982 hi exposà el tema *Notes per a una història de la medicina de la comarca de Bages*. El 23 d'abril del mateix any va ser ponent de l'acte de presentació de la primera *Miscel·lània d'Estudis Bagencs* (CEB) i en el d'homenatge a Antoni Esteve Subirana. En aquestes reunions culturals, va fer amistat amb Francesc Rafat Selga, metge i historiadore; Simeó Selga Ubach, metge i erudit; i Lluís Guerrero Sala, metge i antropòleg. El 5 d'octubre de 1985, fou ponent de la sessió commemorativa del centenari del naixement de Francesc Ferrer i Solericens, organitzada pel CEB. A través de Corbella es materialitzà la col·laboració genèrica de la Reial Acadèmia de Medicina de Catalunya amb el primer període (1978-2003) de les activitats del CEB.²³

Figura 15. Celebració mèdica "Vigília de Sant Lluç", de Manresa, l'any 2005.
(Font: Arxiu Històric de les Ciències de la Salut 'Simeó Selga i Ubach').

Figura 16. Presentació del llibre 'El llarg camí de la ciència' de Josep Tomàs Cabot.
(Font: Arxiu Històric de les Ciències de la Salut 'Simeó Selga i Ubach').

Cada vegada que visitava Manresa, recordava quan era un nen i anava, en ritual constant, a la llibreria-papereria-impremta Boixeda, als baixos de la noble casa Suanya del carrer d'Urgell, on tants anys abans, si podia fer-ho, s'hi comprava objectes de material escolar; ho evocava i hi adquiria qualsevol minúcia.

L'any 1990, Corbella va rebre al saló de sessions de l'Ajuntament de Manresa el Premi Bages de Cultura i el 8 de juny d'aquell any va pronunciar al mateix lloc la conferència inaugural del VI Congrés d'Història de la Medicina Catalana. També n'hi pronuncià una altra, de nou al saló noble, el 16 de juny de 1995, en ocasió de la jubilació de Dídac Ribas Mujal i de l'homenatge que aquest va rebre a Manresa.

El març de 2001 visità l'exposició *Joves i republicans. La República a Manresa (1931-1936)*, a la Sala Sant Domènec. Hi coincidí amb l'altre catedràtic de medicina manresà, Dídac Ribas; ambdós llegiren i miraren panells i evocaren fets del seu passat propi i familiar. Qui escriví aquestes línies també hi era i recorda l'emotivitat del moment. Posteriorment, el 13 de febrer de 2004, va ser pregoner de la Festa de la Llum, un dels millors privilegis a l'abast d'un manresà; l'acte fou, de nou, al saló de sessions municipal.²⁴

Corbella, home d'arrels i tan sensible a la història, oimés la pròpia, sempre estava al corrent de l'actualitat de Manresa, que seguia a través de la conversa amb els amics i com a lector del diari *Regió7*.

RECONeixEMENTS

El fet de pertànyer a l'Institut d'Estudis Catalans, a les reials acadèmies de Medicina, Farmàcia i Veterinària, ja té implícit un reconeixement al recorregut científic i humanístic, amb el corresponent ressò en l'àmbit sanitari i social.

L'any 2005, el Col·legi de Metges de Barcelona li atorgà el Premi a l'Excel·lència Professional per la seva trajectòria. L'11 de juny del 2006 va rebre un homenatge dels seus amics a la Reial Acadèmia de Medicina de Catalunya, en ocasió de la celebració a la seva seu del XIV Congrés d'Història de la Medicina Catalana, del XXX aniversari de la Societat Catalana d'Història de la Medicina, i de la commemoració del centenari de la Facultat de Medicina i de l'Hospital Clínic. En l'acte es destacà l'home, el mestre i l'amic de molts col·laboradors de la revista *Gimbernat* i dels

congressos històrico-mèdics catalans. Li lliuraren una escultura de bronze signada per Ramon Oms, que té com a tema la revista *Gimbernat*.

El 2007 va rebre l'homenatge del grup de docència i recerca toxicològica de la URV, al què va estar vinculat. L'any 2018 va rebre la medalla de Membre d'Honor de la Societat Catalana d'Història de la Medicina, de la qual va ser cofundador, expresident i una de les ànimes.

El 19 de febrer de 2019, el CRAI Biblioteca del Campus Clínic de la Universitat de Barcelona li dedicà, en reconeixement, una de les quatre aules per a treballs de grup de què disposa; les altres tres reben els noms de Dolors Aleu, Moisès Broggi i Ciril Rozman.

El 17 de maig de 2023, l'Acadèmia de Ciències Veterinàries de Catalunya el nomenà acadèmic d'honor, una distinció reservada a científics de gran prestigi. En aquesta ocasió, pronuncià un discurs sobre els veterinaris membres numeraris de la RAMC per afinitat i es va sentir ben satisfet per la distinció rebuda i també per la participació en l'acte de la coral de la UB.

Corbella va rebre alguns homenatges i honors en els darrers anys i va ser proposat per a d'altres, com ara el "Reconeixement Josep Benet" (2017), que no li fou concedit.

Arran de la seva mort, es publicaren obituaris a diaris com *La Vanguardia*, *Regió7*, *El Punt Avui* i *El Periódico de Catalunya*. També a revistes professionals i webs institucionals, com ara la del Col·legi de Metges de Barcelona, entre d'altres.²⁵

Poc després de morir, la Secció de Ciències Biològiques de l'Institut d'Estudis Catalans li dedicà una sessió; la glossa la pronuncià Ramon Bartrons i Bach, company d'acadèmia, docent i investigador de la Unitat de Bioquímica del campus de Bellvitge.

La dimensió del personatge, exposada de forma unànime en l'homenatge solemne pòstum rebut pel món acadèmic el 30 de setembre de 2025 a la RAMC, queda ben palesa. Probablement, n'hauria merescut d'altres.

SENECTUD I FINAL

Els darrers anys de la seva vida, Corbella llegia i escrivia incansablement. Malgrat les xacres inherents a l'edat, participava en les sessions de les acadèmies i altres institucions amb què col·laborava. El seu darrer treball de recerca, elaborat amb Edelmira Domènech, va ser un extens estudi sobre la vida i l'obra del pediatre Jeroni de Moragas. A partir del 2021, de mica a mica, les malalties i la fragilitat se n'apoderaren i limitaren la seva salut, fins a la fi.

La seva vida va ser la ciència, les humanitats, la història, la família i el país. Aquest personatge de caràcter peculiar, proper, obstinat, generós, amb una ment privilegiada, molta iniciativa i capacitat de gestió i execució de projectes, morí al seu domicili familiar de la Rambla de Catalunya, de Barcelona, envoltat de la família, el dia 17 de maig de 2025, als 88 anys d'edat.

Corbella va voler que les seves cendres reposessin a Poboleda, entre camps, turons i vinyes, sota la presència imponent de la serra del Montsant. Que descansi en pau i romangui en la nostra memòria, al corpus de *Gimbernat*, als annals de l'Acadèmia i a la història de Catalunya.

AGRAÏMENTS

En primer lloc, vull agrair les facilitats i les informacions donades per Edelmira Domènech Llaberia i la seva família; sense ells, aquesta glossa no hauria estat possible.

També a molts altres amics, col·laboradors i coneguts de Jacint Corbella, que han aportat algunes dades i fets compartits amb ell: Alonso Carnero, José Ramón; Calbet Camarasa, Josep M.; Calvo Torras, M. dels Àngels; Domingo Roig, Josep Lluís; Escudé Aixelà, Manuel Maria; Estrach Panella, M. Teresa; Gallegos Paniello, Àngels, Huguet Ràmia, Emili; López Gómez, José Manuel; Pérez Varela, Ana; Pujol Ros, Joan; Sant Figueras, Francesc de Paula; To Figueras, Jordi; Torner Planell, Jordi; Torras Rodergas, Jaume; Xifró Collsamata, Marc.

Gràcies.

ARXIU CONSULTATS

- ARXIU COMARCAL DEL SOLSONÈS. Registre Civil de Solsona.
- ARXIU INSTITUT “LLUÍS DE PEGUERA”. Fons antic. Alumnes.
- ARXIU DE LA FACULTAT DE MEDICINA DE LA UNIVERSITAT DE BARCELONA. Deganat. Actes de les juntes.
- ARXIU DE L'INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS. Secció de Ciències Biològiques. Expedients d'acadèmics. Memòries d'activitats.
- ARXIU REIAL ACADÈMIA DE MEDICINA DE CATALUNYA. Acadèmics numeraris. Expedients personals.
- ARXIU REIAL ACADÈMIA DE FARMÀCIA DE CATALUNYA. Acadèmics numeraris. Expedients personals.
- ARXIU ACADÈMIA DE CIÈNCIES VETERINÀRIES DE CATALUNYA. Acadèmics numeraris. Expedients personals.
- ARXIU COMARCAL DEL BAGES. Fons Caixa de Manresa. Fons Fundació Caixa de Manresa i Fons Centre d'Estudis del Bages.

NOTES

1. ARXIU COMARCAL DEL SOLSONÈS. *Registre Civil de Solsona*.

Josep Corbella Sunyer va néixer el 4 d'agost de 1904 al carrer de Sant Miquel, número 3 de Solsona. Era fill de l'igualadí resident a Solsona Josep Corbella Miserachs, industrial, i de la manresana Rosa Sunyé Caellas, traspassada el 1910, quan Josep tenia 6 anys; després, contrau segones núpcies a Solsona amb Teresa Bonell Argelagós.

2. PUJADÓ, Judit. *La Guerra civil a Barcelona. La vida sota les bombes*. Barcelona: Edicions Primera Plana, 2008. 128 p.
3. BAJONA OLIVERAS, Ignasi. *L'Institut 'Lluís de Peguera'. 75 anys d'activitat docent (1927-2002)*. Manresa: Ed. Centre d'Estudis del Bages (Col·lecció Monogràfics; 26), 2003, p. 128-129.
4. CORBELLA i CORBELLA, Jacint. “El servei d'Anatomia Patològica de l'Hospital Clínic els anys 50's del segle XX. Records d'un alumne intern”. A: *Gimbernat* [Barcelona], 2006; 45:145-156.
5. *Ibidem*, p. 150.

6. CORBELLA i CORBELLA, J. *Antecedentes históricos de la Medicina Legal en España*. Barcelona: PPU (Publicacions del Seminari Pere Mata; 65), 1995. 300 p.
7. ARXIU DE LA FACULTAT DE MEDICINA DE LA UNIVERSITAT DE BARCELONA. Deganat. Actes de les juntes (1979-1982).
8. Ley 53/1984, de 26 de diciembre, de incompatibilidades del personal al Servicio de las Administraciones Públicas. BOE. Legislación consolidada. Jefatura del Estado. BOE núm. 4, de 4 de enero de 1985. Referència BOE-A-1985-151. 15 pàgines.
9. BOLETÍN OFICIAL DEL ESTADO. *Ley de reforma universitaria* [En línia]. Consultable a: <<https://www.boe.es/eli/es/lo/1983/08/25/11>>. [Consulta: 27 maig 2025].
10. CORBELLA, Jacint. *Informe sobre l'estat de la facultat de medicina de Barcelona i la gestió del deganat (febrer 1979– febrer 1982)*. Barcelona: Universitat de Barcelona, 1982. 182 p.
11. BOLETÍN OFICIAL DEL ESTADO. *Ley de incompatibilidades* [En línia]. Consultable a: <<https://www.boe.es/buscar/pdf/1985/BOE-A-1985-151-consolidado.pdf>>. [Consulta: 30 maig 2025].
12. En el darrer, fou president d'honor el XXII Congrés d'Història de la Medicina Catalana, celebrat a Sabadell l'any 2023. Vegeu: *XXII Congrés Internacional d'Història de la Medicina Catalana. Sabadell, 10 i 11 de novembre de 2023. Programa d'actes i llibre de resums*. Barcelona: Reial Acadèmia de Medicina de Catalunya (Col·lecció: Publicacions del Seminari d'Història; 3), 2023, p. 13 i 17.
13. Jacint Corbella té molt interès per les caricatures mèdiques, sobretot antigues, que recopila i difon. En reconeixement a aquesta predilecció, s'inclou aquesta que ell no va arribar a conèixer i ha romàs inèdita. Es tracta de l'obra del metge Pedro Alegre Gutiérrez (2013), elaborada a partir de la fotografia d'una escena composta en clau d'humor a la celebració professional mèdica "Vigília de Sant Lluç" de Manresa, de 2012. Hi apareixen, d'esquerra a dreta, a la línia superior, Jacint Corbella, Ferran Sabatè i Lluís Guerrero; a la inferior, Josep M. Calbet, Joan Pujol i Carles Hervás, tots del grup de Gimbernats.
14. Vegeu: *Publicacions del Seminari Pere Mata de la UB*. [En línia]. Consultable a: <<https://ramc.cat/publicacions/publicacions-del-seminari-pere-mata/>>, entre inicis dels anys vuitanta i fins al 2010. [Consulta: 21 juny 2025].
15. CORBELLA, Jacint. *Els metalls com a elements de contaminació del medi. Un risc per a la salut humana*. Barcelona: Institut d'Estudis Catalans. Secció de Ciències Biològiques, 2000. 24 p.
  - CORBELLA, Jacint. *Antoni Esteve i Subirana: semblança biogràfica*. Barcelona: IEC (Semblances biogràfiques; 45), 2006. 49 p.
  - CORBELLA, J; BARTRONS, R. *Josep Carreras Barnés: semblança biogràfica*. Barcelona: IEC (Semblances biogràfiques; 96), 2021. 48 p.

16. ARXIU ACADÈMIA DE CIÈNCIES VETERINÀRIES DE CATALUNYA. Acadèmics numeraris. Expedients personals.
17. ARXIU REIAL ACADÈMIA DE FARMÀCIA DE CATALUNYA. Acadèmics numeraris. Expedients personals.
18. Vegeu, entre altres:

HISTÒRIA ESPECIALITATS

- CORBELLA, Jacint. *Antecedentes históricos de la Medicina Legal en España*. Barcelona: PPU (Publicacions de Seminari Pere Mata-UB; 65), 1995. 300 p.
- CORBELLA, Jacint, et al. *Històries dels verins i els seus estudiosos*. Barcelona: PPU (Publicacions de Seminari Pere Mata-UB; 104), 2002. 289 p.
- CORBELLA, Jacint. *Història de la Toxicologia*. Barcelona: PPU (Publicacions de Seminari Pere Mata-UB; 80), 1998 i 2003. 298 p.
- CORBELLA, Jacint. *Les arrels de la Medicina del Treball a Catalunya. Alguns antecedents històrics (segles XVIII – XIX)*. Barcelona: PPU (Publicacions de Seminari Pere Mata-UB; 127), 2007. 106 p.

MEDICINA LEGAL:

- SALES VÁZQUEZ, M; CORBELLA, J. “Instituto Anatómico Forense de Barcelona. Resumen de Trabajos en 1961”. A: *Boletín de la Asociación Nacional de Médicos Forenses*, 1962; 3: 541-546.
- SALES VÁZQUEZ, M.; CORBELLA, J.; MARTÍ-LLORET, J.; RODRÍGUEZ PAZOS, M. “Problemas actuales en el peritaje médico legal de los accidentes de tráfico”. A: *Anales Clínicos de Medicina Forense de Barcelona*, 1975; 7: 3-24.
- CORBELLA, J.; MARTÍ, J.; MARTÍ, G.; DOMÈNECH, E.; RODRÍGUEZ PAZOS, M. “Situation actuelle du suicide réussi en Espagne”. A: *III Journées Méditerranéennes de Médecine Légale* [Tunis], 1978; 207 -215.
- HUGUET, E.; GENÉ, M.; CORBELLA, J. “Utilidad de los marcadores genéticos en la identificación cadavérica”. A: *Orfila*, 1987, I: 119 -123.
- CORBELLA, J.; RODRÍGUEZ PAZOS, M.; REAL, J. “Identifications des victimes après l'accident des Alfaques (Catalogne, 1978). Technique et resultats. Organisation”. A: *Acta Med. Leg. Soc.*, 1980. 30 (2), 147 -157.
- GENÉ, M.; MORENO, P.; HUGUET, E.; CORBELLA, J.; MEZQUITA, J. “DIS80 Polymorphism, including a new variant, in a population sample from Barcelona (Spain) using Polymerase Chain Reaction”. A: *American Journal Human Biology*, 1993, 5, 691 – 695.

— GENÉ, M.; HUGUET, E.; MORENO, P.; SÁNCHEZ, C.; CARRACEDO, A.; CORBELLA, J. “Population study of the STRs HUMTHO1 (including a new variant) HUMVWA31A in Catalonia (northeast Spain)”. A: *International Journal Legal Medicine*, 1996, 108: 318-320.

— CORBELLA, Jacint. “El suicidio”. A: GISBERT CALABUIG, J. A. *Medicina Legal y Toxicología*. Barcelona: Ed. Elsevier. Barcelona, 1990, p. 276-284.

— CORBELLA, Jacint. *La responsabilitat dels metges i de les institucions sanitàries*. Barcelona: Reial Acadèmia de Medicina de Barcelona (Discurs d'ingrés), 1985. 110 p.

— CORBELLA, J.; GISBERT-CALABUIG, J. A.; MARTÍ-LLORET, J.; VILLALAIN, D. *Especialidades médicas. Medicina Legal y Forense*. Madrid: Organización Médica Colegial, 1990. 86 p.

19. Vegeu, entre d'altres:

— BOCIO, A.; LLOBET, J. M.; DOMINGO, J. L.; CORBELLA, J.; TEIXIDÓ, A.; CASAS, C. “Polybrominated diphenyl ethers (PBDEs) in foodstuffs: human exposure through the diet”. A: *J Agric Food Chem.*, 2003 May 7; 51(10): 3191-5.

— BELLÉS, M.; SÁNCHEZ, D. J.; GÓMEZ, M.; CORBELLA, J.; DOMINGO, J. L. “Silicon reduces aluminum accumulation in rats: relevance to the aluminum hypothesis of Alzheimer disease”. A: *Alzheimer Dis Assoc Disord.*, 1998; Jun; 12(2): 83-7.

— DOMINGO, J. L.; DE LA TORRE, A.; BELLÉS, M.; MAYAYO, E.; LLOBET, J. M.; CORBELLA, J. “Comparative effects of the chelators sodium 4,5-dihydroxybenzene-1,3-disulfonate (Tiron) and diethylenetriaminepentaacetic acid (DTPA) on acute uranium nephrotoxicity in rats”. A: *Toxicology*, 1997; Mar 14; 118(1): 49-59.

— BOSQUE, M. A.; DOMINGO, J. L.; CORBELLA, J. Assessment of the developmental toxicity of deferoxamine in mice. A: *Arch Toxicol.* 1995; 69(7):467-71.

— DOMINGO, J. L.; GÓMEZ, M.; LLOBET, J. M.; CORBELLA, J.; KEEN, C. L. “Oral vanadium administration to streptozotocin-diabetic rats has marked negative side-effects which are independent of the form of vanadium used”. A: *Toxicology*, 1991 Mar 11; 66(3):279-87.

— DOMINGO, J. L.; ORTEGA, A.; LLOBET, J. M.; CORBELLA, J. “Effectiveness of chelation therapy with time after acute uranium intoxication”. A: *Fundam Appl Toxicol.* 1990 Jan; 14(1): 88-95.

20. Vegeu:

— BARTOLOMÉ, A.; CORBELLA, J.; GUARNER, A. *Especialidades Médicas. Medicina del Trabajo*. Madrid: Organización Médica Colegial, 1990. 90 p.

— CORBELLA, Jacint. *Esquemes de Toxicologia Industrial. I. Introducció-Metalls*. 3a. ed. Barcelona: PPU (Publicacions del Seminari Pere Mata-UB; 92), 2004. 187 p.

— CORBELLA, Jacint. *Esquemes de Toxicologia Industrial. II. Risc i patologia per hidrocarburs*. 2a ed. Barcelona: PPU (Seminari Pere Mata UB; 97), 2004. 165 p.

21. Vegeu:

- CALBET i CAMARASA, Josep M.; CORBELLÀ i CORBELLÀ, Jacint. *Diccionari Biogràfic de Metges Catalans*. 1a ed. Barcelona: Fundació Salvador Vives Casajoana - Seminari Pere Mata de la Universitat de Barcelona, 1981-1983. 3 v. 772 p.
- DOMÈNECH, Edelmira; CORBELLÀ, Jacint.; PARELLADA, Dídac. *Bases històriques de la psiquiatria catalana moderna*. Barcelona: PPU, 1987. 401 p.
- CORBELLÀ, Jacint. *Memòries manuscrites de la Reial Acadèmia de Medicina de Catalunya*. Barcelona: PPU (Publicacions Seminari Pere Mata-UB; 52), 1993. 120 p.
- CORBELLÀ, Jacint. *Història de la Facultat de Medicina de Barcelona. 1843 – 1985*. Barcelona: Fundació Uriach 1838, 1996. 386 p.
- CORBELLÀ, Jacint; DOMÈNECH, Edelmira. *Científics del Priorat*. Barcelona: Institut d'Estudis Catalans, 2002. 256 p.
- CORBELLÀ, J. *Història de l'Hospital Clínic de Barcelona. Un centenari 1906-2006*. Barcelona: Ed. Ars XXI, 2006. 237 p.
- CORBELLÀ, J.; ROZMAN, C. (coord.). *Pere Farreras i Valentí, metge català (1916-1968)*. Barcelona: Ed. Fundació Escola d'Hematologia "Farreras Valentí", 2007. 266 p.
- CORBELLÀ, Jacint. *Metges i medicina d'Occitània*. Barcelona: Institut d'Estudis Catalans-Secció de Ciències Biològiques, 2012. 328 p.
- CORBELLÀ, Jacint. *Història de la Medicina Catalana*. 2 vol. Barcelona: Edicions Dau, 2016-2017. 619 i 559 p.

22. Vegeu:

- CORBELLÀ, J.; DOMÈNECH, E. *El azote de las drogas*. Barcelona: Editorial Bruguera, 1976. 64 p.
- CORBELLÀ, Jacint. "Egipto. La infancia de la Medicina". A: *La Vanguardia* de 16 de març de 1993. Suplement de Medicina, núm. 121, p. 5-7.
- CORBELLÀ, Jacint. "Rita Levi-Montalcini". A: *Historia y Vida* (Monogràfic "Mujeres del siglo XX"), 1999, núm. 93 (vol. Extra).

23. CENTRE D'ESTUDIS DEL BAGES. *Memòria d'activitats 1978-2003*. Manresa: Ed. Farell, 2003, p. 30, 56, 68, 84.

24. CORBELLÀ i CORBELLÀ, Jacint. *Pregó festa de la Llum de 13 de febrer de 2004*. [En línia]. Consultable a: <www.manresa.cat/media/docs/docsArticle/17285/prego_festa_de_la_llum_2004.pdf>. [Consulta: 2 juliol 2025].

25. CAMPS, Gemma. "Mor el manresà Josep Corbella, un referent de la medicina a Catalunya".
A: *Regió7* de 19 de maig de 2025, p. 5.
- BRUGUERA, Miquel; GUERRERO, Lluís. "Jacint Corbella Corbella (1937-2025). Catedràtic de Medicina i expresident de la Reial Acadèmia de Medicina de Catalunya. La història de la medicina". A: *La Vanguardia* de 19 de maig de 2025, p. 22.
- SIMON, Lluís. "Jacint Corbella, gran mestre de la història de la medicina catalana".
A: *El Punt Avui* de 20 de maig de 2025, p.25.
- BRUGUERA, Miquel; GUERRERO, Lluís. "Jacint Corbella Corbella (1937-2025)". A:
COMB. Revista del Col·legi de Metges de Barcelona, 2025; 171: 49.

